

NEKE PSIHO-SOCIO-DEMOGRAFSKE OSOBINE I AGRESIVNO PONAŠANJE ODGAJANIKA U ZAVODU ZA PREODGOJ MALOLJETNIKA TUROPOLJE

DANKO BAKIĆ

primljeno: studeni '98.

prihvaćeno: travanj '99.

Na uzorku od 102 ispitanika u Zavodu za preodgoj maloljetnika Turopolje ispitane su psiho-socio-demografske karakteristike odgajanika koji iskazuju sklonost ispoljavanju agresivnog ponašanja. U prostoru agresivnog ponašanja izlučen je jedan faktor koji je interpretiran kao generalni faktor agresivnog ponašanja. Ovakvom ponašanju su osobito skloni stariji odgajanici, oni koji su počinili kaznena djela s elementima nasilja, koji su skloni konzumiranju alkohola i/ili droga, kod kojih je dijagnosticiran proces psihopatizacije ličnosti, te oni čiji je odgoj bio grub i autoritaran ili nedosljedan. Na osnovi dobijenih rezultata iznose se i neke mogućnosti tretiranja ovakvog ponašanja u uvjetima odgojne ustanove.

Ključne riječi: psiho-socio-demografske osobine, agresivno ponašanje, maloljetnička delinkvencija, ustanova

UVOD

Agresivnost kao fenomen ljudskog ponašanja predstavlja vrlo složenu i kontroverznu pojavu. Naime, određena agresivnost pojedinca nužna je za opstanak kako tog pojedinca tako i cijele vrste, dok s druge strane ispoljavanje ovog fenomena ponekad zadobija ekstremne razmjere i stvara teške posljedice kako za samog subjekta takvog ponašanja, tako i za druge koji s njim dolaze u dodir. S obzirom na tu složenost, kao i na veliku važnost fenomena agresivnosti za pojedica i njegovu socijalnu okolinu, nije čudno da su se njome bavile i bave se razne društvene znanosti i discipline. Stoga su nastale i razne teorije koje su pokušavale objasniti taj fenomen, a Žužul (1986.) te teorije dijeli u 4 grupe: instinktivističke, biološko-fiziološke, teorije frustracije i teorije učenja.

Logično je da u ovakvoj situaciji postoje i razne definicije agresivnosti i srodnih pojmova. Za ovaj rad sasvim je prihvatljiva definicija istog autora (1986., str. 139) po kojoj je agresija takav "čin ponašanja (ili reakcija) kojim je namjerno nanosena nekome ili nečemu šteta ili ozljeda (fizičke

ili psihičke prirode), pri čemu ta namjera ne mora biti do kraja provedena." Napomenimo kako se više autora slaže oko toga da agresivnost ne mora biti jedinstven fenomen, već da može postojati više tipova agresivnosti koji imaju slične manifestacije ali različite uzroke. Tako Fromm razlikuje benignu i malignu agresivnost (Fromm, 1986.), a Fesbech (prema Žužul, 1986.) ekspresivnu i instrumentalnu agresivnost. Žužul (isto) govori o impulzivnoj i instrumentalnoj agresivnosti. Impulzivna (ekspresivna, benigna) agresivnost nastaje zbog emocionalnih faktora i predstavlja odgovor na neku provocirajuću situaciju u okolini subjekta. Instrumentalna (maligna) agresivnost nastaje prvenstveno zbog kognitivnih faktora i služi kao sredstvo za ostvarenje nekog cilja.

Agresivnost se kao oblik ponašanja javlja i u ustanovama u kojima se izvršavaju sankcije izrečene počiniteljima kaznenih djela, vjerojatno i učestalije nego u uobi-

* Mr.sc. Danko Bakić socijalni je pedagog u Zavodu za preodgoj maloljetnika Turopolje, adresa: J. Dobrile 22, 10410 Velika Gorica

čajenim životnim okolnostima, a zbog specifičnih životnih uvjeta koji vladaju u ovakvim ustanovama. Pojava agresivnog ponašanja u ustanovi za izvršenja sankcija štetna je iz barem četiri razloga:

1. smanjuje šanse za uspješan preodgoj subjekata ovakvog ponašanja
2. smanjuje šanse za uspješan preodgoj drugih osoba koje su više ili manje direktno izložene ovakvom ponašanju
3. remeti normalan rad i funkcioniranje ustanove
4. nanosi materijalne štete

Stoga smatramo interesantnim pitanje koje su to osobine subjekata koji u okruženju ustanove za preodgoj maloljetnih delinkvenata ispoljavaju agresivno ponašanje.

Priličan broj istraživanja bavio se raznim aspektima kriminaliteta s elementima nasilja (Kovačević, 1979.; Puškarić, 1987.; Singer, 1987.; Žakman-Ban i dr., 1989.). Međutim, budući da se ovdje radi o agresivnom ponašanju ispoljenom na slobodi, tj. u za subjekta uobičajenim životnim okolnostima, rezultati ovih istraživanja ne mogu se jednostavno preslikati na uvjete jedne ustanove za preodgoj, u kojoj djeluju neki specifični momenti koji mogu modificirati uobičajeno ponašanje subjekta (slično i Bačić, 1986, str. 31). Ovi momenti mogu se svrstati u dvije osnovne grupe i djeluju, prema našem mišljenju, u dva suprotna pravca:

1. momenti koji tendiraju inhibiciji agresivnog ponašanja uslijed pojačane kontrole i izvjesnijih sankcija za ispoljavanje takvog ponašanja
2. momenti koji tendiraju pojačavanju agresivnog ponašanja zbog niza specifičnih uvjeta, poput zgusnutosti većeg broja osoba na relativno malom prostoru, raznih ograničenja koja proizlaze iz kućnog reda ustanove, dobi i specifičnih karakteristika institucionalizirane populacije i dr.

Ipak, rezultati i takvih (kriminoloških) istraživanja mogu pridonijeti boljem programiranju tretmana te zahtjevne popu-

lacije. Loeber (1990) ovako prikazuje razvojne tijekove koji utječu na razvoj antisocijalnog i delinkventnog ponašanja:

- višestrano agresivni razvoj koji počinje u predškolskoj dobi i uključuje raznolika agresivna i neagresivna ponašanja kao i hiperaktivnost i koji je osobito nepovoljan u prognostičkom smislu
- neagresivni razvoj koji počinje u kasnom djetinjstvu ili ranoj adolescenciji i uključuje prvenstveno neagresivne probleme u ponašanju
- ovisnički razvoj koji počinje u ranoj ili srednjoj adolescenciji i prije kojeg najčešće nema ranijih problema u ponašanju

Longitudinalne studije pokazuju da agresija i drugi problemi u ponašanju u ranoj adolescenciji imaju veliko značenje kao prediktor ponašanja u odrasloj dobi. Tako Loeber (ibid.) i Moffit (1993) pronalaze da su osobe koje iskazuju ozbiljno antisocijalno ponašanje u adolescenciji (osobito nasilje), sklonije s takvim ponašanjem nastaviti i u zrelosti nego nenasilni delinkventi.

S obzirom na temu ovog rada, najrelevantnija bi bila istraživanja koja se bave karakteristikama agresivnog ponašanja osoba koje borave unutar penalnih odnosno odgojnih ustanova. Ovakva istraživanja rađena na populaciji maloljetnih delinkvenata nismo pronašli, pa prikazujemo rezultate nekoliko radova u kojima su uzorci bili sačinjeni od punoljetnih počinitelja kaznenih djela.

John (1966/4) pronalazi da je dob važan faktor u ispoljavanju agresivnog ponašanja. Njemu su skloniji mlađi osuđenici zbog teže prilagodbe zatvorskim uvjetima od starijih.

Clements (1979) pronalazi da prekapatiranost ustanove ima višestruk negativan utjecaj na penalni tretman, a među najizraženijim efektima je povećanje broja nasilničkih ponašanja. Ipak, ostaje činjenica da se i u ovakvim uvjetima neki zatvorenici ponašaju nasilnički a neki ne.

Kovačević (1979) je na uzorku od 1741 osobe sačinjenom od počinitelja delikata nasilja koji su se nalazili u kazneno-po-

pravnim ustanovama u Hrvatskoj, analizirao obilježja njihovog ponašanja tijekom penalnog tretmana. Pokazao je kako se počinitelji raznih modaliteta kaznenih djela razlikuju prema ispoljenom ponašanju, a osobito su prema njegovim rezultatima agresivni počinitelji seksualnih delikata i razbojstava.

Žaja (1984) je na uzorku od 1871 počinitelja delikata nasilja koji su se 1975. nalazili u kazneno popravnim ustanovama u Hrvatskoj, između ostalog ispitao karakteristike ponašanja ispitanika tijekom penalnog tretmana. Utvrdio je kako negativnije ponašanje iskazuju mlađi ispitanici, oni ispitanici čiji su očevi započeli pohađanje osnovne ili srednje škole, ali školovanje nisu završili i kojima su roditelji iz urbanih područja. S obzirom na to s kim je ispitanik živio, najnegativnije ponašanje iskazuju ispitanici koji su odrasli u domu, zatim oni koji su živjeli sami, te oni koji su živjeli s majkom i očuhom. Negativnije ponašanje iskazuju također ispitanici u čijim je obiteljima bilo alkoholizma, te čiji su se roditelji razveli. Pozitivnije ponašanje iskazuju ispitanici koji su živjeli u manjim mjestima, a od osobnih karakteristika na lošije ponašanje utječu alkoholizam, duševna zaostalost, psihopatija i sklonost skitnji. Prema izvršenom kaznenom djelu, najnegativnije ponašanje iskazuju počinitelji razbojstava i djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, a lošije se ponašaju i recidivisti.

Istraživanje Clonningera i dr. (1982, prema Wilson i Herrnstein, 1985.) provedeno u Švedskoj na uzorku od 862 usvojene djece pokazalo je kako ona djeca čiji su biološki očevi bili alkoholičari i kriminalci pokazuju jaku sklonost nasilničkom i ozbiljnom kriminalnom ponašanju. Autori zaključuju kako različiti genetski mehanizmi stoje u osnovi zločina i alkoholizma, ali kada su oni kombinirani, dolazi do izrazito negativnog ponašanja.

U ovom radu polazi se od činjenice kako i unutar specifičnih životnih uvjeta Zavoda za preodgoj neki odgajanci ispoljavaju

agresivno ponašanje, a neki ne. Stoga se može postaviti pitanje koje su to psihosocio-demografske osobine odgajnika koje ih u intrakciji sa zavodskim uvjetima disponiraju za takvo ponašanje.

Uz ovaj glavni problem, učinilo nam se zanimljivim provjeriti da li se agresivnost ove specifične populacije, smještene u specifične zavodske uvjete javlja kao unutar sebe konzistentan fenomen, ili se možda predloženi modaliteti agresivnog ponašanja povezuju u više različitih, manje-više odvojenih tipova agresivnosti.

METODA ISTRAŽIVANJA

Uzorak ispitanika

Uzorak istraživanja je sačinjen od 102 ispitanika muškog spola koji su sudskim rješenjima upućeni na izvršavanje odgojne mjere Upućivanje u dom za preodgoj, a u Zavodu su se nalazili u razdoblju od 1. 1. 1995. Od ukupnog broja ispitanika u trenutku istraživanja njih oko 20% bili su mlađi maloljetnici, oko 43% stariji maloljetnici a oko 37% mlađi punoljetnici. Po podacima Singera i dr. (1985.) u Hrvatskoj je omjer mlađih i starijih maloljetnika prijavljenih za kaznena djela između 1975. i 1979. bio približno izjednačen.

Što se tiče mjesta gdje je ispitanik proveo najveći dio života, utvrđeno je da je oko 19% ispitanika često mijenjalo mjesto boravka, oko 13% ispitanika najveći dio života provelo je na selu, oko 26% u manjem, a oko 42% u većem gradu. Mikšaj-Todorović (1993.) navodi kako je 1980. oko 50% prijavljenih maloljetnika boravilo na selu, oko 15% u Zagrebu, oko 25% u sjedištu okružnog suda, te oko 10% u sjedištu općine. Do 1991. je došlo do pomaka delinkvencije prema urbanim središtima, tako da je tada oko 50% prijavljenih delinkvenata boravilo u sjedištima Županijskih sudova, oko 25% u manjim gradovima te oko 25% na selu.

Kazneno djelo s elementima nasilja je u uzorku ovog rada izvršilo oko 28% odgajnika. Prema podacima za Hrvatsku između

1981. i 1984. godine (Singer i dr., 1985.), udio kaznenih djela s elementima nasilja u ukupnoj masi kaznenih djela koja su počinili maloljetnici iznosio je oko 6%.

Oko 58% odgajanika ranije je boravilo u odgojnim ustanovama, a svi ili gotovo svi su višestruki recidivisti. U Hrvatskoj je 1983. g. između svih prijavljenih maloljetnika bilo oko 26% onih koji su bili recidivisti (Singer i dr., 1985.).

Prekomjernom konzumiranju alkohola sklono je oko 33%, a uzimanju droga oko 17% ispitanika ovog uzorka. Kod oko 22% ispitanika testovi ukazuju na ispodprosječnu, kod oko 68% na prosječnu, a kod oko 10% na iznadprosječnu inteligenciju. Kod oko 15% ispitanika dijagnosticiran je psihopatski razvoj ličnosti.

Zaključujemo da se radi o negativno selekcioniranom uzorku ispitanika u kojem dominiraju odgajanci starije dobi, koji potječu pretežno iz urbanih sredina, te koji znatno iznad prosjeka za ukupnu populaciju maloljetnih delinkvenata vrše kaznena djela s elementima nasilja. Preko polovice ih je ranije boravilo u raznim odgojnim ustanovama, a više od trećine ih je sklono prekomjernom konzumiranju alkohola i/ili droga. Također je kod oko trećine odgajnika utvrđeno ispodprosječno intelektualno funkcioniranje ili poremećaji ličnosti (proces psihopatizacije).

Uzorak varijabli

Istraživanje je provedeno u dva prostora varijabli. Prvi prostor se sastojao od 21 varijable koje su opisivale razne psiho-socio-demografske osobine odgajanika. Radilo se o slijedećim varijablama:

1. Gdje je ispitanik proveo najveći dio dosadašnjeg života (često mijenjao mjesto boravka, u selu, u manjem gradu, u većem gradu)
2. Tko se pretežno bavio odgojem ispitanika (oba roditelja, jedan roditelj, rodbina, nitko, mijenjalo se)
3. Stil u odgoju (zanemaren, blag i popustljiv, grub i autoritaran, nedosljedan)

4. Starost odgajanika (mlađi maloljetnik, stariji maloljetnik, mlađi punoljetnik)
5. Roditelji migrirali (ne, jednom, više puta)
6. Odgajanik migrirao (ne, jednom, više puta)
7. Obrazovanje majke (nezavršena osnovna, završena osnovna, završena srednja, završena viša škola ili fakultet i više)
8. Obrazovanje oca (nezavršena osnovna, završena osnovna, završena srednja, završena viša škola, ili fakultet i više)
9. Alkoholizam majke (ne, da)
10. Alkoholizam oca (ne, da)
11. Kažnjavanost majke (ne, da)
12. Kažnjavanost oca (ne, da)
13. Red rođenja odgajanika u obitelji (jedinac, najmlađi, srednji, najstariji)
14. Odnosi u obitelji (normalni, poremećeni, poremećeni uz svađe, poremećeni uz svađe i tučnjave)
15. Da li je počinio kazneno djelo s elementima nasilja (ne, da)
16. Razvod roditelja (ne, da)
17. Da li je ranije boravio u odgojnim ustanovama (ne, da)
18. Sklonost prekomjernom konzumiranju alkohola (ne, da)
19. Sklonost konzumiranju droga (ne, da)
20. Inteligencija (ispodprosječna, prosječna, iznadprosječna)
21. Dijagnosticiran psihopatski razvoj ličnosti (ne, da)

Drugi prostor varijabli sastojao se od 7 varijabli koje su opisivale razne psiho-socio-demografske osobine odgajanika. Radilo se o slijedećim varijablama:

1. Verbalna agresija prema drugim odgajanicima (VADO)
2. Verbalna agresija prema službenom osoblju (VAOS)
3. Fizička agresija prema drugim odgajanicima (FADO)
4. Namjerno uništavanje inventara (UI)
5. Prikriveno maltretiranje drugih odgajanika (PM)
6. Fizički napad na službeno osoblje (FNOS)
7. Samoozlijeđivanje (S)

Za svaki modalitet agresivnog ponašanja ponuđeni odgovori bili su "rijetko ili nika-

da", "ponekad" i "često", osim za varijablu br. 6 gdje su modaliteti bili "ne" i "da". Upitnici za oba prostora sačinjeni su od strane autora za ovo istraživanje.

Za prvi prostor varijabli podaci su prikupljeni analizom osobnih listova, prvenstveno na osnovi socijalne anamneze i psihologijskog nalaza o ispitaniku.

Podaci za drugi prostor varijabli prikupljeni su na osnovi procjene ponašanja svakog odgajanika od strane njegovog odgojitelja.

Metode obrade podataka

Za utvrđivanje latentne strukture u prostoru agresivnog ponašanja odgajanika, poslužili smo se metodom faktorske analize. Kao osnovica faktorske analize prvo je izračunata matrica korelacija varijabli koje opisuju različite modalitete agresivnog ponašanja. Broj i struktura latentnih dimenzija određen je po programu PCOMPA uz korištenje GK kriterija.

Za utvrđivanje povezanosti između prostora psiho-socio-demografskih varijabli i modaliteta agresivnog ponašanja upotrebljena je metoda kanoničke korelacijske analize. Bit ove metode se sastoji u tome da se njome utvrđuju latentne veze između dva skupa varijabli. Tri varijable iz prvog prostora varijabli su ispuštene iz kanoničke korelacijske analize, budući da se radilo o kvalitativnim varijablama neprikladnim za ovakav način obrade podataka. To su varijable br. 1- Gdje je odgajanik proveo najveći dio života, br. 2- Tko se pretežno bavio odgojem ispitanika i br. 3- Stil u odgoju. Veze između ovih varijabli i varijabli agresivnog ponašanja utvđene su metodom HI-kvadrat testa po programu XTC.

REZULTATI I DISKUSIJA

Pregledom apsolutnih frekvencija i postotaka na 7 varijabli koje opisuju modalitete agresivnog ponašanja utvrdili smo slijedeće rezultate:

Modalitet agresivnog ponašanja koje ispitanici iz ovog uzorka najčešće ispoljavaju

je verbalna agresija prema drugim odgajanicima. Ovakvom ponašanju je rijetko sklono oko 47% odgajanika, ponekad oko 33%, a često oko 20% odgajanika. Ovdje se pretežno radi o verbalnom provociranju, svađanju, vrijeđanju i psovanju drugih odgajanika. Premda ovakvo ponašanje samo po sebi nema izravne štetne učinke, ono ponekad može biti začetnikom ili čak uzrokom ozbiljnijih sukoba i izgreda. Zbog toga potencijalnu štetnost ovakvog ponašanja ne treba zanemariti, osobito s obzirom na njegovu veliku učestalost.

Po učestalosti slijedeći modalitet agresivnog ponašanja je fizička agresija prema drugim odgajanicima. Ovakvom tipu ponašanja rijetko ili nikada je sklono oko 54% odgajanika, ponekad oko 31% odgajanika a često oko 15% odgajanika. Modalitet ponašanja opisan ovom varijablom odnosi se na međusobne fizičke sukobe (tučnjave) između odgajanika, kao i jednostrane fizičke napade ekscitiranog tipa i kratkog trajanja. Ovaj modalitet agresivnog ponašanja vjerojatno spada u kategoriju impulzivne agresivnosti, a može neposredno dovesti do teških posljedica poput nanošenja ozljeda, uništavanja inventara i sl.

Treći po učestalosti modalitet (auto)agresivnog ponašanja je samoozlijeđivanje. Samoozlijeđivanju je rijetko ili nikada sklono oko 75% odgajanika, ponekad oko 14% odgajanika, a često oko 11% odgajanika. Ovakvo ponašanje je najčešće instrumentalnog tipa, a predstavlja stanoviti specifikum ustanova za izvršenje sankcija, osobito onih gdje je smještena "teža" populacija. Ovakvim ponašanjem najčešće se pokušava manipulirati i vršiti pritisak na službeno osoblje da bi se iznudile neke pogodnosti ili izbjegla neka kazna ili obveza.

Četvrti po učestalosti modalitet agresivnog ponašanja je prikriveno psiho-fizičko maltretiranje drugih odgajanika. Ovdje se radi o osobito teškoj i štetnoj formi agresivnog ponašanja koje uključuje dugotrajno zlostavljanje, najčešće u svrhu iznuđivanja od drugih (u pravilu slabijih) odgajanika nekih stvari ili radnji, ili rjeđe o maltretiranju

bez ikakvog vidljivog razloga. Ovakvom ponašanju rijetko ili nikada je sklono oko 72%, ponekad oko 20%, a često oko 8% odgajanika. Sasvim je razumljivo da dobijeni podaci vjerojatno podcjenjuju ovu pojavu, budući da jedan dio ovakvih radnji ostaje neotkriven. Kao što je rečeno, takve radnje su osobito štetne za ustanovu, budući da u prostor negativnog ponašanja uvlače i one odgajanike koji bi inače uredno funkcionirali. Dakako da se time smanjuju šanse za uspješan preodgoj odgajanika koji su žrtve takvog ponašanja, a možemo sasvim opravdano pretpostaviti da dolazi i do trajnijih negativnih posljedica za njihove ličnosti i razvoj.

Slijedeći po učestalosti modalitet agresivnog ponašanja je ispoljavanje verbalne agresije prema službenom osoblju. Rijetko ili nikada je ovakvom ponašanju sklono oko 74%, ponekad oko 18%, a često oko 8% odgajanika. Ovaj modalitet agresivnog ponašanja najčešće se ispoljava zbog nezadovoljstva nekom odlukom službene osobe, a nepoželjan je zbog remećenja potrebnog modela odnosa i autoriteta službenih osoba nužnih za rad s odgajanicima.

Šesti po učestalosti modalitet agresivnog ponašanja je namjerno uništavanje inventara. Rijetko ili nikada je namjernom uništavanju inventara sklono oko 83%, ponekad oko 10%, a često oko 7% odgajanika. Pretpostavljamo da je ovakvo ponašanje dijelom abreakcija na specifične zavodske uvjete i frustracije kojima su odgajanici nužno izloženi u ustanovi ovakvog tipa, a može biti i izraz rušilačkih i destruktivnih tendencija osobe koje se ne mogu ispoljiti na drugi način. Pri tom nam se

čini da je učestalost ovakvog ponašanja donekle potcijenjena, budući da se dio ovakvih radnji može prilično lako izvršiti prikriveno.

Zadnji je po učestalosti modalitet agresivnog ponašanja fizička agresija prema službenom osoblju. Ovaj modalitet agresivnog ponašanja je jedan od najozbiljnijih, s obzirom na to da postoje brojne zapreke koje bi ga trebale inhibirati. Zbog toga je opravdano ovaj modalitet agresivnog ponašanja tretirati i kao indikator ekstremne agresivnosti odgajanika u zavodskim uvjetima. Pod ovaj modalitet agresivnog ponašanja svrstali smo izvršen kao i pokušani ali ne i dovršeni (iz različitih razloga) fizički napad na službenu osobu. Neprihvatljivost i štetnost ovakvog ponašanja ne treba posebno obrazlagati, a prema našim rezultatima ispoljilo ga je barem jednom oko 12%, a ni jednom oko 88% odgajanika.

Da bi se mogle uočiti veze između raznih modaliteta agresivnog ponašanja, prikazujemo tablicu interkorelacija 7 varijabli koje su u ovom radu reprezentirale takvo ponašanje.

Matrica interkorelacija varijabli u prostoru agresivnog ponašanja ukazuje na priličnu internu povezanost varijabli. Svi koeficijenti korelacije su pozitivni, a kreću se u rasponu od najnižeg .479 do najvišeg .734. Najviši koeficijenti korelacije dobijeni su između verbalne i fizičke agresivnosti prema drugim odgajanicima (.734), verbalne agresivnosti prema drugim odgajanicima i službenom osoblju (.717) i fizičke agresivnosti prema drugim odgajanicima i samozlijeđivanja (.711). Najmanji koeficijenti

Tabela 1 Interkorelacije varijabli agresivnog ponašanja

VADO	VAOS	FADO	UI	PM	FNOS	S	
1.000	.717	.734	.496	.562	.479	.540	VADO
	1.000	.648	.687	.608	.569	.543	VAOS
		1.000	.636	.667	.548	.711	FADO
			1.000	.616	.599	.700	UI
				1.000	.607	.584	PM
					1.000	.563	FNOS
						1.000	S

Tabela 2 Struktura glavne komponente

	Lambda	Lambda/Trace	SUM Lambda/Trace
FAC 1	4.6682	.66689	.66689

Lambda-apsolutni iznos varijance objašnjen prvom glavnom komponentom

Lambda/Trace-proporcija varijance objašnjena prvom glavnom komponentom

korelacije dobijeni su između verbalne agresivnosti prema drugim odgajanicima i fizičkog napada na službeno osoblje (.479), verbalne agresivnosti prema drugim odgajanicima i namjernog uništavanja inventara (.496) i verbalne agresivnosti prema drugim odgajanicima i samoozlijeđivanja (.540). Ovakva struktura korelacijske matrice navodi na pretpostavku da ćemo u prostoru 7 varijabli agresivnog ponašanja izolirati latentne dimenzije agresije.

Faktorskom analizom u prostoru agresivnog ponašanja izlučena je jedna glavna komponenta koja objašnjava 66,69% ukupnog varijabiliteta u prostoru, što je solidan postotak i ukazuje na priličnu povezanost varijabli kojima je ovo ponašanje opisano. Sada nas zanima koliko koja od 7 varijabli doprinosi u kreiranju glavne komponente.

Razmatranjem projekcija varijabli na glavnu komponentu možemo uočiti kako su sve te projekcije prilično visoke, i kreću se od najviše (.869) za varijablu fizička agresija prema drugim odgajanicima do najniže (.758) za varijablu fizička agresija prema službenom osoblju. Na osnovu ovoga smatramo da možemo opravdano zaključiti kako latentnu dimenziju izoliranu u prostoru agresivnog ponašanja možemo interpretirati kao generalni faktor agresivnog ponašanja. To znači da se agresivno ponašanje odgajanika u ustanovi javlja kao unutar sebe najvećim dijelom

Tabela 3 Projekcije varijabli na glavnu komponentu

FAC 1	
VADO	.793
VAOS	.836
FADO	.869
UI	.830
PM	.813
FNOS	.758
S	.813

konzistentan fenomen, tj. jedan modalitet agresivnog ponašanja najčešće se veže sa svim drugim modalitetima takvog ponašanja. Drugim riječima, odgajnik koji ispoljava neki modalitet agresivnog ponašanja najčešće će ispoljavati i sve druge ili većinu drugih modaliteta takvog ponašanja, tj. ponašati se agresivno u raznim aspektima života u zavodu. Svakako da ovakvi odgajnici za zavod predstavljaju značajan problem.

Također koeficijent korelacije između verbalne i fizičke agresivnosti prema drugim odgajanicima ukazuje na visoku povezanost između ova dva modaliteta agresivnog ponašanja, te se i uz njihovu najveću učestalost između svih modaliteta agresivnog ponašanja može zaključiti kako je otvorena međusobna agresivnost odgajnika dominantna karakteristika agresivnog ponašanja ispitanika ovog uzorka.

Nakon što su ispitane karakteristike prostora agresivnog ponašanja odgajanika i utvrđeno postojanje jednog generalnog faktora takvog ponašanja, sada nas zanima koje su to psiho-socio-demografske osobine koje u interakciji sa zavodskim uvjetima dovode do pojave takvog ponašanja.

Kako je ranije napomenuto, relacije tri kvalitativne varijable iz prostora psiho-socio-demografskih varijabli i modaliteta agresivnog ponašanja ispitane su pomoću HI-kvadrat testa. Između varijabli br. 1- "Gdje je ispitanik proveo najveći dio života" i br. 2- "Tko se pretežno bavio odgojem ispitanika" i 7 varijabli koje opisuju modalitete agresivnog ponašanja nije pronađena nijedna statistički značajna veza. Kod varijable br. 3- "Stil u odgoju" rezultati su ukazivali na statistički značajnu povezanost između ove varijable i nekih modaliteta agresivnog ponašanja. Stoga sažeto prikazujemo rezultate analize relacija ove varijable sa svim varijablama agresivnog ponašanja.

Tabela 4 Rezultati HI-kvadrat testa varijable Stil u odgoju sa svim modalitetima agresivnog ponašanja

	Hi-kvadrat	p
VADO	14.2916	.026
VAOS	10.1130	.120
UI	8.7778	.186
PM	6.8045	.077
S	15.5189	.016

HI-kvadrat-izračunata vrijednost HI-kvadrat testa
p-koeficijent statističke značajnosti, pkr.; 0.01

Prema prikazanim rezultatima, može se uočiti da između varijable Stil u odgoju i prikrivenog maltretiranja drugih odgajanika postoji vrlo snažna statistička povezanost na nivou značajnosti od 99%. Također se ovoj razini značajnosti vrlo približavaju i veze između ove varijable i fizičke agresije prema drugim odgajanicima, odnosno samo-ozlijeđivanja. Ove veze su vrlo blizu značajnosti od 99%, a značajne su na nivou od 95%. Stoga ćemo nešto detaljnije analizirati prirodu veza između varijable Stil u odgoju i 3 modaliteta agresivnog ponašanja s kojima je ova varijabla značajno povezana.

Kako možemo vidjeti iz tablice, odgajnici koji su bili zanemareni ili čiji je odgoj bio blag i popustljiv skloniji su rijetko ili nikada ispoljavati fizičku agresiju prema drugim odgajanicima, a manje skloni ispoljavati je često. Situacija je obrnuta kod onih odgajanika čiji je odgoj bio grub i autoritaran ili nedosljedan. Oni su znatno skloniji često ispoljavati fizičku agresiju prema drugim odgajanicima od prosjeka.

I ovdje su rezultati slični onima iz prethodne tabele. Odgajnici koji su bili zanemareni ili čiji je odgoj bio blag i popustljiv iskazuju znatno manje od prosjeka ovaj modalitet agresivnog ponašanja, premda su odgajnici čiji je odgoj bio blag i popustljiv nešto skloniji ponekad prikriveno maltretirati druge odgajnike. Odgajnici čiji je odgoj bio grub i autoritaran i oni čiji je odgoj bio nedosljedan manje su skloni rijetko ili nikada ispoljavati ovo ponašanje od prosjeka, a skloniji su ispoljavati ga često. Osobito je nepovoljna situacija kod onih odgajanika čiji je odgoj bio nedosljedan, budući da su oni skloni ispoljavati ovo ponašanje često čak oko četiri puta više od prosjeka.

Tabela 5 Kontingencije između varijable Stil u odgoju i varijable Fizička agresija prema drugim odgajanicima (u ćelijama su prikazani postoci)

Fizička agresija prema drugim odgajanicima					
stil u odgoju		rijetko ili nikada	ponekad	često	SUM
	zanemaren	60,0	33,3	6,7	100,0
	blag ili popustljiv	64,3	25,0	10,7	100,0
	grub i autoritaran	57,1	0,0	42,9	100,0
	nedosljedan	27,3	45,5	27,0	100,0
	SUM	53,9	31,4	14,7	100,0

HI-kvadrat = 16.1972 p = .012

Tabela 6 Kontingencije između varijable Stil u odgoju i varijable Prikriveno maltretiranje drugih odgajanika

Prikriveno maltretiranje drugih odgajanika					
stil u odgoju		rijetko ili nikada	ponekad	često	SUM
	zanemaren	86,7	13,3	0,0	100,0
	blag ili popustljiv	67,9	28,6	3,6	100,0
	grub i autoritaran	57,1	28,6	14,3	100,0
	nedosljedan	54,5	18,2	27,3	100,0
	SUM	72,5	19,6	7,8	100,0

HI-kvadrat = 20,0341 p = .012

Tabela 7 Kontingencije između varijable Stil u odgoju i varijable Samoozlijeđivanje

		Samoozlijeđivanje			
		rijetko ili nikada	ponekad	često	SUM
stil u odgoju	zanemaren	80,0	13,3	6,7	100,0
	blag ili popustljiv	92,9	3,6	3,5	100,0
	grub i autoritaran	57,1	14,3	28,6	100,0
	nedosljedan	50,0	27,3	22,7	100,0
	SUM	75,5	13,7	10,8	100,0

HI-kvadrat = 15,5189 $p = .016$

Iz tabele možemo uočiti da su samoozlijeđivanju nešto manje od prosjeka skloni odgajanci koji su bili zanemareni, a znatno manje oni čiji je odgoj bio blag i popustljiv. I opet nepovoljnu situaciju imamo kod grubog i autoritarnog i nedosljednog odgoja, jer su ti odgajanci znatno skloniji samoozlijeđivanju od prosjeka. Možemo zaključiti kako na učestalost sva tri modaliteta agresivnog ponašanja negativno utječu grub i autoritaran ili nedosljedan odgoj. Nasuprot tome, najmanje su skloni fizičkoj agresiji prema drugim odgajanicima i prikrivenom maltretiranju zanemareni, a samoozlijeđivanju oni odgajanci čiji je odgoj bio blag i popustljiv.

Wilson i Herrnstein (1985) smatraju kako postoje četiri osnovna tipa odgoja prema dimenzijama ograničavanje-popustljivost i emocionalna toplina-emocionalna hladnoća. To bi bili slijedeći tipovi: ograničavajuć-topao, ograničavajuć-hladan, popustljiv-topao, popustljiv-hladan. Najpovoljniji je onaj tip odgoja koji s jedne strane uključuje ograničavanje, a s druge strane emocionalnu podršku i toplinu. Sva ostala tri tipa odgoja su neadekvatna, i mogu ostaviti štetne posljedice po ličnost i razvoj pojedinca. Autori navode i određene osobine ličnosti koje pojedini tip odgoja može po-

tencirati, a agresivnost osobito dolazi do izražaja kod ograničavajućeg-hladnog odgoja.

Povišena agresivnost odgajnika čiji je odgoj bio grub i autoritaran možda bi se mogla objasniti i pomoću modela "vika-rijskog učenja" (Bandura, prema Žužul, 1986.). Ovaj model spada u teorije učenja agresivnosti, a odnosi se u najkraćim crtama na to kako netko može usvojiti određen tip ponašanja samo na osnovi promatranja istog takvog ponašanja kod drugih osoba, osobito ako je ta druga osoba za takvo ponašanje bila nagrađena. Ovo može doći do izražaja naročito ukoliko su te druge osobe članovi vlastite obitelji, npr. roditelji.

Također se kroz ove rezultate može uočiti i velika štetnost nedosljednog odgoja, jer odgajanci čiji je odgoj procijenjen takvim iskazuju još nepovoljnije ponašanje od onih odgajnika čiji je odgoj procijenjen grubim i autoritarnim. Treba napomenuti da su pod ovu kategoriju svrstani i oni odgajanci koji su odrasli u domovima, ili su kraće vrijeme boravili kod roditelja pa zatim bili smješteni u dom ili kod hranitelja i sl.

Sada prelazimo na analizu povezanosti između preostalih 18 psiho-socio-demografskih varijabli i 7 varijabli koje opisuju modalitete agresivnog ponašanja.

Tabela 8 Značajni kanonički koeficijenti

KK	R	R-kvadrat	HI-kvadrat	n.d.f.	Prob.	Lambda
1	.830523	.689769	228.995198	126	1.00000	0.76308*
2	.611041	.373371	124.826190	102	.93795	.245971

KK - karakteristični korijen
R - koeficijent kanoničke korelacije

R - kvadrat-koeficijent kanoničke determinacije
* zadnji značajni karakteristični korijen

Za povezanost prostora psiho-socio-demografskih varijabli i prostora varijabli agresivnog ponašanja odgovoran je jedan par kanoničkih faktora. Veza između promatranih prostora je prilično izražena. Koeficijent kanoničke determinacije upućuje na to kako zajednički varijabilitet faktora iz dva skupa varijabli iznosi oko 69%. Naredno pitanje je koje varijable iz pojedinih prostora najviše pridonose u kreiranju kanoničkih faktora.

Tabela 9 Struktura kanoničkih faktora u dva prostora varijabli

1. prostor		
varijabla	F1	C1
4	-.411	-.120
5	.059	.029
6	.160	.135
7	-.135	.003
8	-.151	-.047
9	-.108	.015
10	-.084	-.070
11	-.113	-.245
12	.282	.282
13	.091	.034
14	-.123	-.030
15	.469	.136
16	.037	.009
17	.183	.033
18	.566	.098
19	.787	.504
20	-.065	-.104
21	.653	.418

2. prostor		
varijabla	F2	C2
1	-.490	.298
2	-.571	-.021
3	-.760	-.414
4	-.555	.407
5	-.779	-.325
6	-.881	-.638
7	-.742	-.311

F1, F2 Kanonički faktori, odnosno ortogonalne projekcije varijabli iz pojedinog prostora na kanonički faktor iz tog prostora varijabli

C1, C2 Kanonički koeficijenti, odnosno paralelne projekcije varijabli iz pojedinog prostora na kanonički faktor iz tog prostora varijabli

Kanonički faktor u prostoru psiho-socio-demografskih varijabli najvećim dijelom kreira 5 varijabli: varijabla br. 4 - Dob odgajanika, varijabla br. 15 - Kazneno djelo s elementima nasilja, varijabla br. 18 - Sklonost prekomjernom konzumiranju alkohola, varijabla br. 21 - Psihopatski razvoj ličnosti, a najveće učešće u kreiranju kanoničkog faktora u ovom prostoru varijabli ima varijabla br. 19 - Sklonost konzumiranju droge. Prikazani koeficijenti u prostoru agresivnog ponašanja navode na zaključak kako sve varijable u tom prostoru doprinose kanoničkom faktoru, što je konzekventno rezultatima faktorske analize. Ipak je nešto veći doprinos od ostalih varijabli varijable br. 5 - Prikriveno maltretiranje drugih odgajanika, br. 6 - Fizički napad na službeno osoblje i br. 7 - Samo-ozlijeđivanje.

Tabela 10 Kroskorelacije varijabli iz prvog prostora s kanoničkim faktorom iz drugog prostora varijabli

varijabla	projekcija na faktor
4	-.341
5	.049
6	.133
7	-.112
8	-.126
9	-.090
10	-.070
11	-.093
12	.235
13	.076
14	-.103
15	.390
16	.030
17	.152
18	.470
19	.654
20	-.054
21	.542

Uvidom u tabelu kroskorelacija varijabli prvog prostora s kanoničkim faktorom drugog prostora varijabli možemo uočiti kako je 5 varijabli iz prvog prostora najodgovornije za povezanost s prostorom agresivnog ponašanja. Najviše toj povezanosti doprinosi varijabla br. 19 - Konzumiranje droga, zatim varijabla br. 21 - Psihopatski razvoj ličnosti, nakon toga varijabla br. 18 - Prekomjerno konzumiranje alkohola, zatim varijabla br. 15 - Kazneno djelo s elementima nasilja, te varijabla br. 4 - Dob odgajnika. Smjer veze je pozitivan, tj. što su viši rezultati na ovih 5 psiho-socio-demografskih varijabli, to je viši rezultat i na kanoničkom faktoru izlučenom iz drugog prostora varijabli. Ovo drugim riječima znači da će općem agresivnom ponašanju u Zavodu biti skloniji odgajnici starije dobi, oni koji su počinili kaznena djela s elementima nasilja, koji su skloni prekomjernom konzumiranju alkohola, kod kojih je dijagnosticiran psihopatski razvoj ličnosti, te osobito oni koji su skloni konzumiranju droga. Pri tom će ovi odgajnici biti naročito skloni ispoljavati fizičku agresiju prema drugim odgajnicima i službenom osoblju, prikriveno maltretirati druge odgajnike i samoozlijeđivati se.

Ovakav rezultat je donekle u skladu s rezultatima Žaje (1984.) Starija dob kod ove populacije najčešće znači i veću fizičku snagu koja je dakako i preduvjet za ispoljavanje određenih vidova agresije bez rizika za njihovog nositelja da će mu biti uzvraćeno. Činjenje kaznenih djela s elementima nasilja ukazuje na sklonost subjekta takvom ponašanju koje bar jedan dio njih očito prenosi i u zavodske uvjete. Moguće je da kod narkomana i alkoholičara na povećanu sklonost agresivnom reagiranju utječu uvjeti prisilne apstinencije kao i nastojanje da se ovakvim ponašanjem prisili druge odgajnike da im pribave željena psihoaktivna sredstva. Osobe psihopatske strukture ličnosti često predstavljaju problem za svoju okolinu, a to se potvrđuje i rezultatima dobijenim ovim istraživanjem.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na osnovi svih rezultata mogli bismo izvesti slijedeće zaključke:

1. Premda nam nedostaju komparabilna istraživanja, smatramo da je učestalost raznih modaliteta agresivnog ponašanja u Zavodu za preodgoj prilično visoka. Najučestaliji modaliteti agresivnog ponašanja su verbalna i fizička agresija prema drugim odgajnicima, ali nikako ne treba zanemariti i ostale modalitete agresivnog ponašanja, osobito s obzirom na materijalne i nematerijalne štete koje uzrokuju. Ipak su otvoreni verbalni i fizički sukobi između odgajnika dominantna karakteristika agresivnog ponašanja ispitanika ovog uzorka.

2. Faktorskom analizom u prostoru agresivnog ponašanja izlučen je jedan faktor koji možemo interpretirati kao generalni faktor agresivnog ponašanja. To znači kako odgajnici koji ispoljavaju neki modalitet agresivnog ponašanja najčešće ispoljavaju i druge modalitete takvog ponašanja, tj. skloni su općem agresivnom ponašanju u Zavodu.

3. Na osnovi rezultata HI-kvadrat testa i kanoničke korelacijske analize, otvara nam se mogućnost da o crtamo model odgajnika koji su skloni općem agresivnom ponašanju u Zavodu, a osobito njegovim težim formama. To su odgajnici starije dobi, skloni prekomjernom konzumiranju alkohola i osobito droga, koji su počinili delikte nasilja i kod kojih je dijagnosticiran psihopatski razvoj ličnosti. Tim osobnim karakteristikama se pridružuje i grub i autoritaran ili nedosljedan odgoj. Moguće je da ovdje nepovoljan tip odgoja predstavlja jedan segment uzročnog kompleksa koji dovodi do formiranja pojedinca s takvim osobinama koje ga disponiraju za agresivno ponašanje u zavodskim uvjetima. Ostale navedene varijable najvjerojatnije su posljedica takvog odgoja i drugih uzročnih faktora, tj. posredujuće varijable između krajnjih uzroka (najopćenitije, određen tip socijalizacije kojeg je vrlo važan segment i odgoj u obitelji, konstitucionalne osobine) i agresivnog ponašanja u zavodskim uvjetima.

4. U praktičnom smislu, ovi rezultati nam nude mogućnost rane detekcije onih odgajnika koji predstavljaju zavodsku "rizičnu populaciju" u pogledu eventualnog ispoljavanja agresivnog ponašanja. U stvari, oni vjerojatno i nisu velik novitet za stručnjake koji imaju iskustva u radu s ovom populacijom. Zbog toga ih možemo smatrati istraživačkom potvrdom "prostim okom" uočenih tendencija.

U tretmanskom smislu problem se može razmatrati na dvije razine.

Na razini funkcioniranja agresivnih odgajnika u ustanovi, tj. suzbijanja ovakvog njihovog ponašanja, nužno bi bilo takve pojave u što većoj mjeri otkrivati i suzbijati dostupnim sredstvima, osobito kada se radi o vrlo malignim prikrivenim oblicima ispoljavanja agresije prema drugim odgajnicima.

Na višoj razini, idealno bi bilo kada bi se u strukturi takvih odgajnika mogle izvršiti određene promjene koje bi smanjile sklonost agresivnom reagiranju. Ovdje smo, dakle, suočeni s pitanjem adekvatnog tretmana ove osjetljive i "teške" subpopulacije institucionaliziranih maloljetnih delinkvenata. U zadnje vrijeme, čini se da je vrlo dobre rezultate u tom smislu dao tzv. multisistemski tretmanski pristup (Henggeler et al., 1998). Ovaj pristup polazi od toga da, ukoliko je cilj tretmana optimizirati vjerojatnost opadanja antisocijalnog ponašanja, tada tretman mora biti toliko fleksibilan da utječe na mnogostruke njegove determinante. Efikasan tretman mora biti tako koncipiran da može sveobuhvatno utjecati na niz odnosa u kojima maloljetnik participira i koji svi bitno utječu na njegovo ponašanje (individualni, obiteljski i školski odnosi, odnosi u susjedstvu te s prijateljima, *ibid.* str. 8). Jedan od bitnih elemenata multisistemskog pristupa je uključivanje obitelji u tretman, jer upravo obitelj zajedno s maloljetnikom

postavlja ciljeve tretmana i surađuje s terapeutom/odgojiteljem u dizajniranju i primjeni intervencija da se ti ciljevi postignu. Naravno da je neophodan uvjet da bi se ovako koncipiran tretman mogao provoditi suradnja raznih subjekata koji su s raznih aspekata uključeni u rad s institucionaliziranim maloljetnikom. To je prvenstveno sama ustanova a zatim Centar za socijalni rad koji bi trebao aktivirati obitelj i djelovati prema ostalim subjektima važnim za ostvarenje ciljeva tretmana.

Što se tiče oblika rada sa samim maloljetnikom, istraživanja pokazuju da su kod violentnih maloljetnih prekršitelja najefikasniji kognitivno-bihevioralni pristup te trening međuljudskih odnosa (Loeber&Farrington, 1998). Također bi za maloljetnike kod kojih je agresivno ponašanje povezano s ovisnošću o psihoaktivnim sredstvima i/ili kod kojih je dijagnosticiran psihopatski razvoj личности trebalo promisliti i o uključivanju u programe liječenja od ovisnosti, premda neka istraživanja ukazuju na relativno slabu učinkovitost takvih programa u uvjetima penalnih ustanova (Husnjak i dr., 1995).

Može se pretpostaviti da se, usprkos svim ulozenim naporima, kod jednog dijela odgajnika ipak neće moći bitnije utjecati na snižavanje stupnja ispoljavanja agresije u institucionalnim uvjetima. Jedan od uzroka za to mogle bi biti opće i teško promjenjive osobine samih institucija, koje svojim ustrojstvom i organizacijom rada ponekad mogu provocirati agresivno reagiranje pojedinih potkategorija odgajnika. Zbog toga bi možda kao o krajnjoj mjeri trebalo promisliti i o fizičkom odvajanju ekstremno agresivnih odgajnika od ostatka populacije, možda kroz formiranje zasebnih odjela za takve odgajnike. Dakako da bi se i u tim zasebnim odjelima prema ovim odgajnicima trebao primjenjivati adekvatan tretman.

LITERATURA

- Bačić, F. (1986): Krivično pravo. Opći dio. Pravni fakultet Zagreb
- Bandura, A.(1965): Vicarious process: A case of non-trial learning, in Berkowitz (ed.): Advances in Experimental Social Psychology, Academic Press, 1965., prema Žužul, M.(1986.)
- Clements, C.B.(1979): Crowded prisons, A review of psychological and environmental effects, University of Alabama
- Fromm, E.(1976): Anatomija ljudske destruktivnosti, Naprijed, Zagreb
- Henggeler, S.W., Schoenwald, S.K. et al. (1998): Multisystemic Treatment of Antisocial Behavior in Children and Adolescents. The Guilford Press. New York
- Husnjak, V., Videc, Z., Heged, M.(1995): Provedba sigurnosne mjere obveznog liječenja narkomana u Kaznenom zavodu Lepoglava. U: Bauer, K. i dr.(ur.), Zajednički protiv ovisnosti, Ministarstvo rada i socijalne skrbi RH, Zagreb, 85-95
- John, E.H.(1966): Canadian Journal of Corrections, Vol. 8, Ottawa, 268-273
- Kovačević, V.(1979): Nasilničko ponašanje u porodici, SRCE, Zagreb
- Kovačević, V.(1979): Neka obilježja ponašanja osoba u KPD osuđenih za krivična djela nasilja, u Krivičnopravni i kriminološki aspekti delikata nasilja, SRCE, Zagreb
- Loeber, R. (1990): Development and risk factors of juvenile antisocial behavior and delinquency. Clinical Psychology Review, 10, 1-41
- Loeber, R.&Farrington, D.P.(1998): Serious and Violent Juvenile Offenders. Sage Publications
- Mikšaj-Todorović, Lj.(1993): Manifestna razina promjena u strukturi delinkvencije malodobnih u Republici Hrvatskoj, Kriminologija i socijalna integracija br. 1, Zagreb, 35-58
- Moffit, T.E.(1993): Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior. A developmental taxonomy. Psychological Review, 100, 674-701
- Singer, M.(1984): Nasilničko ponašanje, Penološke teme br. 3-4, Zagreb, 221-237
- Wilson, J.Q.&Herrnstein, R.J.(1985): Crime and human nature, Simon & Schuster, New York
- Žaja, B.(1984): Utjecaj nekih demografskih i socioloških karakteristika počinitelja delikata nasilja na njihovo ponašanje u toku penološkog tretmana, Disertacija, Beograd
- Žužul, M.(1986): Pregled teorija agresivnosti, Penološke teme br. 3-4, Zagreb, 123-144

SOME PSYCHO-SOCIAL-DEMOGRAPHICAL FEATURES AND AGGRESSIVE BEHAVIOR OF THE WARDS AT TUROPOLJE REFORMATORY

ABSTRACT

The main purpose of this study was to determine the relationship between some psycho-social-demographical features of juvenile offenders and their aggressive behavior in an institutional environment. The investigation sample included 102 juvenile delinquents, all of whom had committed criminal offences, and been sentenced by the courts to Turopolje Reformatory.

The structure of aggressive behavior was established using factor analysis. Only one single principal component was extracted, and was named the general factor of aggressive behavior. This factor was defined by variables of verbal and physical aggression; this was followed by other variables of aggressive behavior, which also contributed significantly to this dimension.

The relationship between the two sets of variables were examined using canonical correlational analysis. One significant pair of canonic variables was extracted. In the area of aggressive behavior, this dimension was defined by all seven proposed variables, especially by the more serious forms of aggressive behavior, such as physical aggression towards other wards and staff, or the covert mistreatment of physically weaker wards. In the area of psycho-social-demographical variables, extracted canonic dimension was defined by five variables: higher chronological age, drug addiction, alcoholism, violent criminal offences before coming to the institution, as well as the respondent's psychopathological personality development. Results of this investigation suggest that juvenile delinquents possessing these five characteristics will to a greater extent tend to exhibit general aggressive behavior in an institutional environment. Practical implications of these results are considered, and some recent treatment models (such as, for instance, multi-systematic treatment) are recommended. Separate treatment of extremely aggressive wards represents the last solution in dealing with such behavior problems in institutionalized juvenile delinquents.